

Molotokvin koktaili

**Sota-ajan propagandaa
levyillä 1940-1942**

Matti Jurva, A.Aimo
Jorkka ja Palle
Einari Ketola
Korsukuoro

”Vanjat juoksee niin, et tossut tulta lyö...”

SOTA-AJAN LEVYIT
JOTKA UNOHTUIVAT
UUDELLEENJULKAISUISTA

Levyantologia Molotohvin koktaili on historiallinen ja omassa lajissaan mielenkiintoinen kooste suomalaisista sotakupleteista laidasta laitaan. Mukana on kaikkea tunnettujen tekijöiden Matti Jurvan ja Tatu Pekkarisen karikatyyreistä Pallen marssilauluihin. Levykokoelmalla olevat rallit on levytetty vuosina 1940-42, välirauhan ja jatkosodan alkuaikoina, jolloin tie Berliiniin äänilevystudioihin oli vielä viimeisiä hetkiä auki.

Sodan pitkittyminen, yleisön välinpitämättömyys ja hallituksen varovaisuus ja lopettivat kuitenkin Suomessa tämäntyyppiset kupletit jo varhain kokonaan. Ne kuuluvatkin talvisodan jälkeiseen ja jatkosodan hyökkäysvaiheen tunnelmiin, vuosiin 1940-41. Useimpien gramofonilevyjen kohdalla onkin kysymys jälkijättöisestä taltiinnista vuonna 1942, koska 1941 levytettiin äärimmäisen vähän. Yleisradiollakin oli jo syksyllä 1941 ohje välttää ”liian mahtipontisia lähetyksiä, sillä niiden oli todettu vain ärsyttävän rintamamiehiä”. Sota aiheutti myös kulttuurin kääntymisen todellisuuspakoiseen suuntaan ja viihdytystoiminnan kukoistuksen.

Kaikissa toista maailmansotaa käyneissä maissa harjoitettiin propagandaa eikä se tyyliään juuri paljoa poikkea toisistaan. Vastustajaa syytetään valehtelusta ja vallanhalusta. Lieviä, lähinnä kansojen mentaliteetista tai ehkä enemmänkin poliittisesta järjestelmästä johtuvia eroja toki on. Jälkimaailma onkin itse voinut arvioida näiden rallien historiallista todenperäisyyttä.

Tällä levyllä julkaistuista kappaleista, nimenomaan Reino Palmrothin alias Pallen tuotanto on marssilauluja tai sellaisiksi sopivia sotakupletteja. Niiden avulla tunnelmaa pidetään reippaana, lihasrasitusta lievennetään, ja rytmisiä korostetaan tahdikkaalla musiikilla. Marssilaulun ominaisuuksiin kuuluu tuttu kulkusävel, kansanlaulu tai iskelmä, johon on riimitelty ajan henkeen sopivat uudet, propagandistiset ja usein hirtehishumoristiset sanat. Jos vertaa esimerkiksi toisen maailmansodan aikaisia, englantilaisten saksalaisista tekemiä pilkkalauluja, ei eroa suomalaisiin juuri ole. Vihollinen nähdään koomisena ja onnettomana kliseenä kaikkine kansallisine erityisine piirteineen, kuin pilapiirroksessa ikään. Sellaisiksi nämä laulut on tarkoitettu, hetkellistä käyttöä ja oman puolen hengennostatusta varten.

Propaganda-
Aseveljet ry:n 5.
asemiesilta: Kapteeni
R. W. Palmroth
radiokuuluttajana.
Helsinki 20.7.1941

Suomalaiset marssilaulut tai sotakuplettit poikkeavat kuitenkin tietyssä mielessä muista; niiden pohjana ovat historiallisesti tsaarinaikaiset, 1900-luvun alun sortovuosina tehdyt ryssänpilkkalaulut, vaikutteita on myöskin vuoden 1918 kansalaissodan aikaisista laulunpätkistä. Pitkäaikainen venäjäksiäkielisten sanojen tuntemus tuo oman lisävärinsä riimeihin ja ilmaisuihin harashoosta soromnoohon. Vuosisadan alun lapsille sana maroshi, jäätelö oli myös tuttu.

Suomalaisten riittämässä ralleissa taas vallanpitäjät Stalin, Molotov ja Churchill, Suomeen suunnatut propagandaaänet Lontoon Jenny, Petroskoin Tiltu ja Armas Äikiä seikkailevat jossain balalaikan soitossa kaalimaiden, Kremlin, Mainilan laukausten ja punaiseksi muuttuneen Lontoon välimaastossa epätoivoisella tavalla, sillä Suomen poika rökittää heidät aina, jollei muuta niin aseveljensä Saksan avustuksella.

Molotohvin koktaili-antologiaan on loppujen lopuksi tullut mukaan myös joitakin erilaisia lauluja. Esimerkiksi suuren yleisön tuntema ikivihreä *Eldanka-järven jää*, joka on Korsukuoron esittämä kuten *Silmien välliinkin*. Se poikkeaa taustaltaan täysin muista kokoelman muista lauluista, ja onkin syntynyt ns. kursoralliksi, kuvaamaan erään miesjoukon ystävyyttä, elämänmuotoa ja kollektiivisia kokemuksia Vianan Karjalassa Uhtuan suunnalla. Vahingossa leviämään lähtenyt, siekailemattoman rehevä ja itseironinen ralli on syntynyt valistusupseerina ja itsekin viihdyttäjänä toimineen akateemisesti sivistyneen Erkki Tiesmaan, Köningsbergin yliopiston suomen kielen lehtorin kynästä, kuten *Röhön rantakin*. Yli Suomen kulovalkean tavoin levinnyt korsulaulu oli jopa maan hallituksen käsiteltävänä mahdollista kieltoa varten, mutta kirjailijat Olavi Paavolainen ja Matti Kurjensaari julkaisivat *Eldanka-järven jään* rintamiamiesantologiassaan Täältä jostakin (1943) kuten myös alikersantti Reino Helismaan ensimmäiset tekstit.

Matti Jurva oli J.Alfred Tannerin ja Rafu Ramstedtin perinteen täysiverinen jatkaja, 1920- ja 30-luvun monipuolinen muusikko, steppaaja ja huumorilaulaja, joka löysi aisaparin kirjailija Tatu Pekkarisesta. Tämän kaksikon kynästä olivat syntyneet mm. sellaiset ikivihreät kuin *Väliaikainen*, *Lesken lempi* ja *Savonmuan Hilima*.

Jurvan ja Pekkarisen luomia ovat Molotohvin koktailissa perinteiset sotamarssit *Mannerheimin linjalla* ja *Marssin tahdissa*, nuoren Toivo Kärjen sovituksina, kuten myös foksi *Luulot pois*, jossa luotetaan ryssiin häviöön ja uskotaan Saksan apuun.

Propaganda-Aseveliliiton illanvietto: Matti Jurva ja Onni Laihanen.
Helsinki 20.7.1941

Jurvan ja Pekkarisen sotakupleista tunnetuin foksi *Njet Molotoff* alkoi soida uudelleen Solistiyhtye Suomen levytyksenä 1990-luvun Suomessa ns. yleisten syiden poistuttua. Stalinin Suomen miehitysaikaa saavat siinä kyytiä, ja rällin pohjana on selvästi jo Suomessa riimitetyt vuosisadan alun tsaarin Venäjän pilkkalaulut: "valehtelet enemmän kuin itse Bobrikov.."

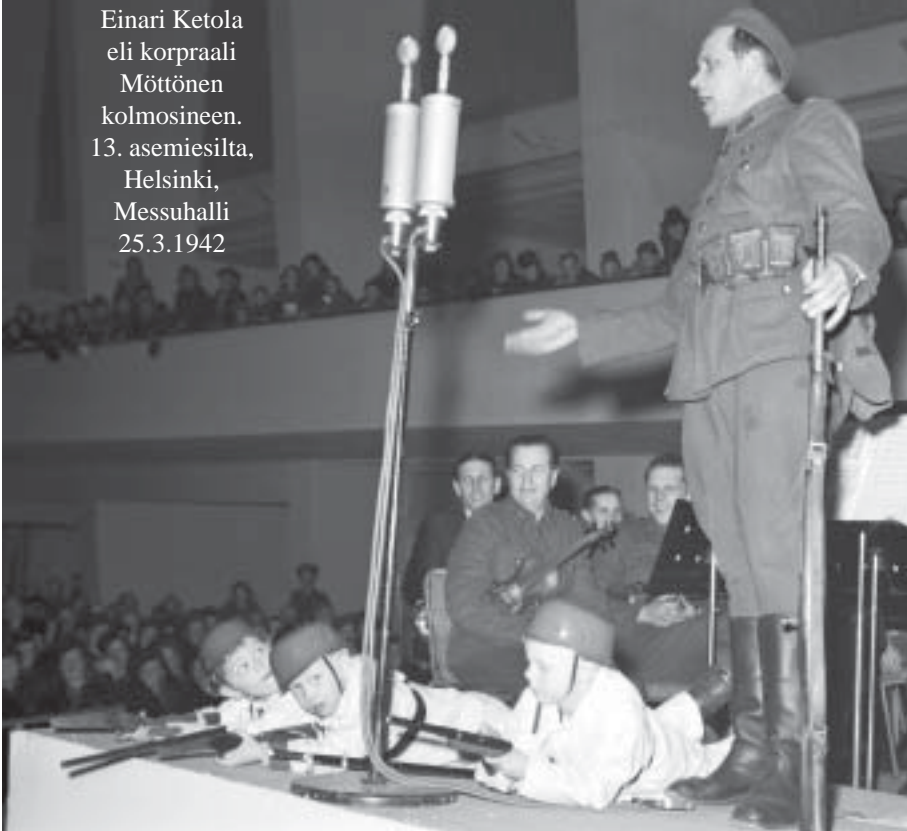
Levyantologian toisenlaista Jurvaa on kotirintaman loputtomia jonoja, säännöstelyä, elintarviketupakkaa ja sodan arkea kuvaava *Jonossakin lauletaan 1-2* myös absurdeine piirteineen. Huumoria selviytymiskeinona korostaa eräs laulun jonottaja, joka kertoo muille miten herkullisen aterian hän valmisti ruokakupongeistaan, keittäen ja paistaen, mielikuvitusta käyttäen. Matti Jurva kuoli jo jatkosodan aikana vuonna 1943, ja silloin rintamaradioiden toivotuimpien laulujen joukossa oli hänen haikaa junavalssinsa *Savonmuan Hilima*.

Näyttelijä Einari Ketola loi sodan aikana Pallen ideoiman omaehtoisen huumorihahmon Korpraali Möttösen, jolle kirjoitti itse monologit sekä laulujen sanat; pääsiipä Möttönen myös hokemansa mukaan ristittyyn kokoillan elokuvaan "Niin se on, poijaat" (1942). Möttönen edusti sotavuosien huumorissa Armas J. Pullan Ryhmy ja Romppainen- hahmojen tavoin narria ja naurua sodalle.

Rintamalla, sotasairaaloissa ja asemiesiloissa ahkerasti esiintynyt Möttönen alias Ketola oli sanavalmis savolainen humoristi ja hekottelija ja yksi sotavuosien suosituimpia esiintyjä. Hänen levytetyt laulunsa *Möttönen monnina*, *Möttönen komennuksella* sekä koelevy *Möttönen ja pojat* kertovat miehen toilaamista, joutumisesta viihdytysjoukkoihin sekä naimisiin ja kolmen pikku Möttösen isäksi; heistä onkin sitten vanjoille vastusta. Huomiota kiinnittää että Möttönen on jo hyvin aikaisessa vaiheessa ottanut Väestöliiton asian omakseen.

Molotohvin cocktaili- levy osoittaa, että myös sotavuosien suurmenestysten *Elämää juoksuhaudoissa*, *Ison Iitan* ja *Kaunis on luoksesi kaipuu*- valssin tulkitsija A.Aimo, 30-luvulla debytoinut laulaja, Georg Malmsténin varjoon tuolloin jäänyt ikuinen kakkonen, lauloi hänkin muutamia ronskeja sotakupletteja. Valssi *Iso-Antti* viittaa tarinoineen valkouseerista kuitenkin enemmän vuoden 1918 kansalaissotaan, *Uraliin* taas on Ralp Erwinin suosittu saksalaisfoksi Usko Hurmerinnan (myöh. Usko Kempin) kuplettisanoituksella, jossa vaaditaan; "Auttakaa iivanaa, Suomen hirmut sotkee kohta koko kaalimaan...".

Einari Ketola
eli korpraali
Möttönen
kolmosineen.
13. asemiesilta,
Helsinki,
Messuhalli
25.3.1942

Kanttori Reino Armion tulkitsema jenkka *Kiestingin Sohvi* kertoo ihastumisesta kahvinkeittäjään Itä-Karjalan maisemissa, toinen jenkka *Kremlin uni* taas uinuvasta Stalinista, joka uskoo kaikkien suomalaisten viljelevän kaalia ja soittavan balalaikkaa. Todellisuus on sitten kuitenkin aivan toisenlainen.

Tämän kokoelman suurimman osan on tehnyt kapteeni R.W. Palmroth, eli kirjailija Reino Hirviseppä eli sanoittaja Palle. Kirjailija-upseeri Reino Palmrothilla oli vuodesta 1935 ollut Suomen Yleisradiossa suosittu radiorevyvy Palle ystävineen. Hän oli myös kärkevästi pilkannut gramofonilevyillä mm. vuosien 1919-32 kieltolakia. Palle oli nokkela riimittelijä, jonka suosituimpia lauluja oli 30-luvulla valssi *Vaikka ei sitä tyhmempi heti huomaa* ruotsalaisen Jules Sylvainin sävellykseen.

Sotavuosina Palle teki revyytyyliin vuolata ja väliin näin tämän ajan henkeen raakojakin marssilauluja ja ryssäntappoviiusia, joissa myös punatautiin sairastuneet englantilaiset saivat kuulla kunniansa. Molotohvin koktaili-levyllä näitä hänen tekemiään on peräti yhdeksän. Palle joutui sodan jälkeen juuri mm. näiden kappaleiden vuoksi eritoten vasemmiston hampaisiin. Ura armeijassa katkaistiin, ja radiotyö loppui. Eli kovat olivat laulujen lunnaat. On kuitenkin todennäköistä että herätteet luoda näitä hurjempia sanotuksia tulivat Pallen esimiehiltä. Propagandatyössä olleiden muistelmia lukiessa käy ilmi, että armeija ei yleensä ymmärtänyt hienoviritteisen, ehkä huumoriin nojaavan sanoman tuovan tehoa.

Onni Laihasen hanurin ja Kauko Käyhkön kitaran säestyksellä Palle ja Jorkka eli Reino Palmroth ja hänen 30-luvun revvy- ja duettoparinsa Georg Malmstén laulavat *Mottimatit marssilla 1-4* ja humoreskin *Molotohvin koktailin*. Palle yksinään sotilaslaulun *Hei hulinaa ja Olympiasodan*. Matti Jurvalle hän riimitteli esitettäväksi kuplettinsa *Pallen kevätlaulun*.

Polkka *Silmien väliin* on levyantologiassa Asemieskuoron esittämänä. Se oli välirauhan aikainen polkka mutta myös marssilauluna toimiva. Olavi Paavolainen Synkässä yksinpuhelussa on kuvaus siitä, kuinka jatkosodan hyökkäysvaiheessa öisellä asemalla *Silmien väliin*-hoilottajat yrittävät turhaan saada muita sotilaita yhtymään kertosaakeeseen. Jatkosodan aikana Tapio Rautavaara, Karhumäen Maaselän rintamaradion kuuluttaja, taas kertoo lyöneensä kyseisen levyn rikki polveaan vasten, koska sitä ei kukaan halunnut kuunnella. *Silmien väliin* jäi outolinnuksi, joka ei koskaan oikein innostanut rintamajermuja. Sodan jälkeen siihen tarttui kielletyn hedelmän maku.

**Musvännr Georg Malmstén
esiintyy 11. Toivekonsertissa.
Helsinki, Messuhalli 19.11.1942**

Sota muutti myös Pallea, ja niinpä Reino Palmroth kirjoitti jo vuonna 1943 elokuvan Katariina ja Munkkiniemen kreivin *Romanssiin* sellaista tekstiä kuin ”minä maiset murheeni unohdan, sinilmiis kun katsoa saan..” Hänen Bellman-, Wecksell- ja Taube- suomennoksensa muodostavat mielenkiintoisen kontrastin tämän levyn kappaleisiin.

Eero Väre oli 1930- ja 40-luvun Ramblers- ja bigband muusikko, josta tuli yksi sotavuosien romanttisista lauluäänistä; *On elon retki näin*, *Eron kynneleet*, *Bel-Ami* ja monet muut laulut olivat hänen suuria menestyksiään. Molotohvin koktailissa Väre laulaa J. Jalaksen foksia *Tähän tyyliin* Toivo Kärjen sovituksena; se on taistelun tuoksinasta kertova sotakupletti Suomen poikien selviytymisestä. Levyllä esiintyy varhainen versio myöhemmin Linnan Tuntemattomasta tutusta vitsistä jossa vihollinen saa onnekkain osuman soppatykkiin.

Oopperalaulaja Kalle Ruusunen oli Päämajan viihdytyskiertueitten suosittu esiintyjä, hänkin tunteellisten laulujen tulkki, jolta on löytynyt Molotohvin koktailiin *Lili Marlenin* säveltäjän Norbert Schulzen *Voiton tie*, levyantologian pateettisin marssi. Levy on erittäin harvinainen ja mm. Yleisradiossa oleva kappale on yritetty tehdä naarmuttamalla soittokelvottomaksi.

Molotohvin koktaili- levyantologian kaikki laulut joutuivat valvontakomission aikaisessa Yleisradiossa soittokielttoon. *Eldankaa* lukuun ottamatta niiden katoamista eivät muut kuin levykeräilijät edes tienneet surra, sillä niin syvästi suomalaiset valitsivat toisen linjan, *Siks oon mä suruisen*, *Kielon jäähyväiset*, *Mantshurian kukkuloilla* ja *Seitsemän tuntia onnehen*.

Molotohvin koktailin kupletit ovatkin oman aikansa lapsia. Nykykuuntelijalle ne kertovat etäisyyden päästä, kun niitä vielä voidaan tarkastella myös ilman intohimoja, omaa tarinaansa keinoista, joita sotaa käyvissä maissa koitettiin ensin ottaa mielialojen hoidossa käyttöön.

Helsingissä 23.10.2002

Maarit Niiniluoto

Luutnantti Eero Väre esiintyy 7.
Toivekonsertissa. Helsinki,
Konservatorio 30.7.1942

MATTI JURVA - Heinz Munsonius ja Kristalli-orkesteri (1940)

1. K-Fi 28674 Mannerheimin linjalla, marssilaulu, Kristalli 116
(säv. ja san. Matti Jurva & Tatu Pekkarinen, sov. Toivo Kärki)
2. K-Fi 28654 Marssin tahdissa, marssilaulu, Kristalli 116
(säv. ja san. M.Jurva & Tatu Pekkarinen, sov. T.Kärki)

KORSUKUORO ja Columbia-orkesteri (1942)

3. 4-0 Eldankajärven jää (Ali-Baba), foxtrot, Columbia DY 339
(Fred Markush, san. E.Tiesmaa)
4. 5-0 Silmien väliin, polkka, (A.Salo, san. Palle), Columbia DY 340

JORKKA ja PALLE, harmonikan (O.Laihanen) ja kitaran (K.Käyhkö) säestyksellä (20.6.1942)

5. Hf 1392 Mottimatit marssilla 1,
(sotilasmarssiketju, san. ja sov. Palle), Odeon A 228614
6. Hf 1396 Mottimatit marssilla 2,
(sotilasmarssiketju, san. ja sov. Palle), Odeon A 228614
7. Hf 1397 Mottimatit marssilla 3,
(sotilasmarssiketju, san. ja sov. Palle), Odeon A 228624
8. Hf 1398 Mottimatit marssilla 4,
(sotilasmarssiketju, san. ja sov. Palle), Odeon A 228624

EINARI KETOLA ja orkesteri (18.6.1942)

9. Hf 1367 Möttönen monnina, (kirj. Einari Ketola), Odeon A 228613
10. Hf 1368 Möttönen komennuksella, (kirj. Einari Ketola), Odeon A 228613
11. Hf 1370 Möttönen ja pojat, (kirj. Einari Ketola), Odeon koelevy

MATTI JURVA YSTÄVINEEN - (harmonikan ja kitaran säestyksellä) (1942)

12. K-Fi 29219 Jonossakin lauletaan - 1,
(Matti Jurva & Tatu Pekkarinen), Kristalli 204
13. K-Fi 29220 Jonossakin lauletaan - 2,
(Matti Jurva & Tatu Pekkarinen), Kristalli 204

REINO ARMIO ja Sointu-orkesteri (4.11. / 3.11.1942)

14. 6099-S-F Kiestingin Sohvi, jenkka, (san. Matti Motti), Sointu 425
15. 6090-S-F Kremlin uni, jenkka, (san. Matti Motti), Sointu 425

A.AIMO ja Sointu-orkesteri (28.2.1942)

16. 5888-S-F-B Iso-Antti, valssi, (A.Lappi), Sointu 410
17. 5887-S-F-B Uraliin (Im Ural), foxtrot,
(Ralph Erwin, san. Usko Hurmerinta), Sointu 410

MATTI JURVA - Kristalli-Tanssiorkesteri, joht. George de Godzinsky (1942)

18. K-Fi 29073 Luulot pois, foxtrot,
(san. Matti Jurva, sov. Toivo Kärki), Kristalli 205
19. K-Fi 29069 Niet Molotoff, foxtrot,
(Matti Jurva, Tatu Pekkarinen, Robert von Essen), Kristalli 205
20. K-Fi 29175 Pallen kevätlaulu, jenkka,
(kansansävel, san. Palle, sov. Matti Jurva), Kristalli 211

PALLE, harmonikan (Onni Laihanen) ja kitaran (Kauko Käyhkö) säestyksellä (4.12.1942/1942)

21. Hf 1477 Hei hulina, sotilaslaulu, (san. ja sov. Palle), Odeon A 228628
22. CY 900 Olympiasota, (san. ja sov. Palle), Columbia DY 394

JORKKA ja PALLE, harmonikan (Onni Laihanen) ja kitaran (Kauko Käyhkö) säest. (4.12.1942)

23. Hf 1475 Molotohvin koktaili, humoreski, (san. ja sov. Palle), Odeon A 228628

EERO VÄRE ja Columbia-orkesteri (1942)

24. CY 910 Tähän tyyliin, foxtrot, (säv. ja san. J.Jalas, sov. Toivo Kärki)
Columbia DY 384

KALLE RUUSUNEN ja Rytmin Konserttiorkesteri, joht. Tapio Ilomäki (1942)

25. 127 Voiton tie (Bomben auf Engeland), marssi, (Norbert Schultze)
Rytmi B 2034

Diskografiatiedot: Rainer Strömmer

Restaurointi: Timo Wuori & Rainer Strömmer

Kansikuva: Urho Aarnio, alunperin Pallen lauluviikko nro 20 kansi

Valokuvat: SA-kuva

Teksti: Maarit Niiniluoto

Taitto: Timo Wuori

Alkuperäiset levyt **Suomen Äänitearkisto ry:n** kokoelmista
ESEK on tukenut tätä julkaisua.

Erikoiset kiitokset Urho Aarnion perillisille

Artie Music Oy, Turku, Finland 2002

AMCD 1006

www.artiemusic.com